

מקורות לעיון במס' שבת: פרק כל הכלים

דף ט

מ. זילברמן

כסלו תשע"ד

(קכד.) **טעם איסור טלטול מוקצה.** ע"י ברמב"ם (פכ"ד הי"ב-הי"ג) שנתן כמה טעמים לאיסור טלטול מוקצה – שלא יהי' טלטולך בשבת כטלטולך בחול (שלא יעבור על למען ינוח), שלא יבוא לידי עשיית מלאכה, ובכדי שיהי' שביתה הניכרת. והשיג עליו הראב"ד דמהגמ' מבואר לטעם האיסור הוא שלא יבוא לידי הוצאה, וכמבואר בגמ' כאן (קכד:) וטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא, ע"כ. וכן כתב רש"י (ביצה יב: ד"ה ליפלו), "שלא נאסר טלטול אלא משום הוצאה". וכן כתב רש"י במקום אחר (ביצה לז: ד"ה אטו), "אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא – תחילת הוצאה על ידי טלטול היא וכל מה שגזרו אינו אלא משום הוצאה והאי דלא גזרו על טלטול כלים ואוכלים שלא יוכלו לעמוד בהן לבטל עונג שבת ושמחת יום טוב".

וע"י בריטב"א בסוגיין (קכד: ד"ה לאו) שכתב, "שכל טלטולים שאסרו חכמים היינו כדי לעשות גדר להוצאת שבת". וכן ביראים (מצוה רע"ד בסוף), "ואסרו חכמים שלא לטלטל דבר מוקצה בשבת משום הוצאה ... אי מוקצה מחמת מיאוס למאן דאסר מתוך שמאוס בעיניו יוציאנו לחוץ ואי דבר שתורת כלי [אין] עליו מתוך שאין בו צורך שבת שוכח שבת ומוציאו ואי מוקצה מחמת איסור מתוך שמטלטל דבר שמלאכתו נכרת שוכח שבת ומוציאו". וכתב היראים דלכן סתם התנא בביצה כר' יהודה דיש יותר חשש להוצאה ביו"ט. ובכדי להסביר מקור הרמב"ם ע"י במ"מ וע"ע בעה"ש (סי' ש"ח סק"ה).

ולענין נ"מ בין טעמי הרמב"ם והראב"ד (ושאר ראשונים) ע"י בפמ"ג (ריש סי' ש"ח במ"ז בהקדמה שלו לסוגי מוקצה) שכתב דלטעמי הרמב"ם יהי' מותר לטלטל לצורך מצוה כמו שמצינו שחפצי שמים מותרים. וע"י באור שמח שכתב שלטעם הראב"ד ניהא הא דהקילו במטלטל כלי שמלאכתו לאיסור ברשות להניחו באיזה מקום שרוצה (שו"ע סי' ש"ח ס"ג) דבזה יש עקירה בהיתר, וגדרי מוקצה נקבעים על פי כללי הוצאה. ועל דרך זה בשש"כ (מהדורא ב' פ"כ הע' כ"ו) הביא בשם הגרשז"א דלדברי האו"ש מובנים דברי הישועות יעקב דכשעמד לפוש אסור להמשיך לטלטלו, דבעמד לפוש כבר עשה הנחה ואם ימשיך הרי עשה עקירה באיסור, וצריך להיות אסור על פי כללי הוצאה. וע"ע במנחת שלמה (ח"א סי' י"ד אות ב') שכתב דהיתר טלטול מוקצה מן הצד מבוסס על כך שאיסור מוקצה הוא גזירה אטו הוצאה, ואין דרך הוצאה בכך.

תנן (קכב:) כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עמהן אף על פי שנתפרקו שאינן דומין לדלתות הבית לפי שאינן מן המוכן, ע"כ. וכתב רש"י, "ואף על פי שנתפרקו – הדלתות מן הכלים ניטלין ואין דומין לדלתות הבית שאין ניטלין לפי שדלתות הבית אינן מן המוכן לטלטל שאינן כלי אבל אלו הן כלי אגב אביהן". הרי לרש"י דלתות הבית אינם כלי ולכן הם מוקצה ואילו דלתות הכלים הם כלי ואינם מוקצה. ואילו הרמב"ם (פכ"ה שבת ה"ו) כתב, "אבן גדולה או קורה גדולה אף על פי שהיא ניטלת בעשרה בני אדם אם יש תורת כלי עליה מטלטלים אותה דלתות הבית אע"פ שהן כלים לא הוכנו לטלטל לפיכך אם נתפרקו אפילו בשבת אין מטלטלין אותן". הרי ס"ל דכיון דדלתות הבית אינם עומדים לטלטול הם מוקצה ודלתות הכלים שעומדים

לטלטול אינם מוקצה. ובספר מורשת משה (סי' קס"ד) הסביר דנחלקו לשיטתם בטעם איסור מוקצה. דרש"י ס"ל דטעם איסור מוקצה הוא משום גזירה אטו הוצאה ולכן א"ש דגדר מוקצה מחמת גופו הוא דבר דאין לו תורת כלי, דלא גזרו על כל הכלים כיון דהי' גזירה שאין הצבור יכולים לעמוד בה, וכדהבאנו לעיל. והרמב"ם דס"ל דאסרו מוקצה משום טעמים אחרים נקט דאיסור מוקצה מחמת גופו היינו דבר שאינו עומד לטלטול, וזהו החילוק בין דלתות הבית לדלתות הכלים.

עיקר תוס' פרק פרק כל הכלים ופרק מפנין

- (קכב:) כל הכלים, לעולם, רחת
- (קכג.) פגה, האי, מדלענין
- (קכג:) וסכינא, תוס' לו. ד"ה הא ר"ש
- (קכד.) תוס' לו. ד"ה הא רב
- (קכד:) ורבא
- (קכה:) הכל מודים
- (קכו.) והמונח, ר' יהודה
- (קכו:) וכי תימא
- (קכז.) אע"ג
- (קכז:) כיון
- (קכח.) אבל, ונתן, דחזי, מטלטלין
- (קכח:) בשר, קמ"ל
- (קכט.) רבא
- (קכט:) מי, דליכא, מאה